
VOJENSKÉ ARCHÍVNICTVO

SPRÁVA O SPRACOVANÍ ČASTI ARCHÍVNEHO FONDU VOJENSKÉ VELITEĽSTVO VÝCHOD VO VHA BRATISLAVA A VYDANÍ 1. DIELU INVENTÁRA

MILAN ONDRUŠ

ONDRUŠ, M.: Report on archive processing – East Military Headquarter in Military History Bratislava and the first part of the Inventory. *Vojenská história*, 3, 13, 2009, pp. 159–160, Bratislava.

The study informs on the completion of the 1st part of the fund: East Military Headquarter in Bratislava and the part of the writing material inventory from 1950 – 1970 have been issued.

Military Archiving. Slovak Republic.

Vo Vojenskom historickom archíve v Bratislave bolo ukončené spracovanie časti fondu „Vojenské veliteľstvo VÝCHOD“ a v súčasnosti bol vydaný prvý diel inventára spisového materiálu z rokov 1950 – 1970.

Pôvodca registratúry vznikol v septembri 1950, keď došlo k zásadnej zmene v mierovej organizácii armády. Zrušené bolo veliteľstvo 4. oblasti⁷⁴ so sídlom v Bratislave a zároveň bol vytvorený 2. vojenský okruh⁷⁵ s veliteľstvom v Trenčíne. Druhý vojenský okruh mal pôsobnosť na území krajov Slovenska a Moravy⁷⁶. Veliteľstvo 2. VO malo v podriadenosti I. zbor s veliteľstvom v Banskej Bystrici a zväzkami v Trnave⁷⁷ a v Košiciach⁷⁸. Veliteľstvo I. zboru prešlo v septembri 1950 z Karlových Varov do Banskej Bystrice. Na Morave bolo dislokované veliteľstvo IV. zboru so sídlom v Brne⁷⁹.

Od 1. januára 1951 boli premenované veliteľstvá zborov na veliteľstvá armádnych zborov a zmenilo sa číslovanie z rímskych číslíc na arabské.

Ďalšou zmenou od 1. novembra 1954 bolo premenovanie armádnych zborov a peších divízií na strelecké zbory a strelecké divízie.

74 Skratka VO4.

75 Skratka 2VO.

76 Mimo Jihlavského kraja podľa vtedajšieho správneho členenia.

77 Veliteľstvo 9. pešej divízie.

78 Veliteľstvo 10. pešej divízie.

79 Archívne záznamy sú uložené vo VÚA Praha.

Reorganizáciou k 1. septembru 1965 bolo zrušené veliteľstvo 2. vojenského okruhu a vytvorené bolo Veliteľstvo Východného vojenského okruhu⁸⁰ s útvarmi na území Slovenska a Severomoravského kraja.

V roku 1968 umiestnením Strednej skupiny sovietskych vojsk v Československu boli vykonané dislokačné zmeny vlastných jednotiek. Veliteľstvo VVO dostalo do podriadenosti 13. tankovú divíziu s veliteľstvom v Topolčanoch, ktorá bola redislokovaná z Mladej.

V roku 1969 v štruktúre veliteľstva VVO k zásadným zmenám nedošlo, zmenil sa však charakter okruhu na výcvikový a od 1. januára 1969 bol z pôsobnosti VVO vybraný Severomoravský kraj, ktorý bol odovzdaný do pôsobnosti veliteľstva Stredného vojenského okruhu⁸¹.

Dňom 31. decembra 1991 bolo zrušené veliteľstvo Východného vojenského okruhu a dňom 1. januára 1992 bolo vytvorené Vojenské veliteľstvo VÝCHOD so sídlom v Trenčíne, ktoré pokračovalo v činnosti veliteľstva Východného vojenského okruhu.

Na základe ústavného zákona Českej a Slovenskej federatívnej republiky č. 542/1992 Zb. zanikla ČSFR a týmto dňom ukončilo činnosť aj Vojenské veliteľstvo Východ. Na jeho základoch bolo dňom 1. januára 1993 postavené veliteľstvo Armády Slovenskej republiky so sídlom v Trenčíne.

Štruktúra archívov a systém využívania archívnych dokumentov umožňoval odovzdávať do archívov československej armády aj písomnosti obsahujúce utajované skutočnosti. Sprístupnenie takýchto nosičov informácií širokej odbornej a laickej verejnosti bolo umožnené rozkazom ministra obrany SR č. 38/2004, ktorým boli odtajnené archívne záznamy vzniknuté z činnosti organizačných zložiek armády dislokovaných na Slovensku z rokov 1945 až 1992 a sú uložené vo Vojenskom historickom archíve Bratislava.

V rámci fondu Vojenské veliteľstvo VÝCHOD bolo spracovaných 297 škatúľ spisového materiálu z rokov 1950 až 1970 a rozkazy vo veciach personálnych do roku 1982. Zostávajúci spisový materiál z rokov 1971 až 1992 je uložený v centrálnej registratúre v Trnave. Nespracovaná je aj časť fondu „spoločenské organizácie“, ktorá obsahuje dokumentáciu organizácií komunistickej strany, zväzu mládeže a odborového hnutia, ktorá je uložená vo Vojenskom historickom archíve Bratislava.

Spracovaná časť fondu obsahuje 189 škatúľ spisového materiálu a 15 bm evidenčných pomôcok. Pri spracovaní boli dokumenty zoradené do skupín podľa organizačných zložiek veliteľstva a v nich po ročníkoch vzniku. Všetky dokumenty sú spracované v slovenskom alebo českom jazyku a v niektorých dokumentoch sú poznámky v ruskom jazyku.

Na uľahčenie orientácie slúžia abecedne spracované registre – menný, miestny a vecný. Nakoľko dokumenty obsahujú veľké množstvo skratiek, je v prílohe inventára spracovaný prehľad použitých skratiek s ich významom.

Spracované dokumenty môžu osloviť široký okruh bádateľov, ktorí sa zaoberajú dejinami Slovenska, vývojom a výcvikom armády a vplyvom politického systému na výcvik a budovanie ozbrojených síl.

Inventár je dostupný v tlačenej forme a elektronickej forme v súbore pdf na bádateľni Vojenského historického archívu.

80 Skratka VVO.

81 Začal platiť zákon o čs. federácii.